

In Drenthe draait het om dorpskracht

Gemeente Westerveld boekt opvallende resultaten met burgerparticipatie

Burgerparticipatie op z'n Drents. De gemeente Westerveld neemt niet langer zelf alle beslissingen als het gaat om groenbeheer; dat laat zij tegenwoordig aan de dorpen zelf over. In Vledderveen, bijvoorbeeld, is het berm- en slootbeheer uitbesteed aan een werktuigencollectief in het dorp. Niet alleen ging de kwaliteit van laag naar basis+, ook nam het aantal klachten over het onderhoud naar schatting met 80% af.

Auteur: Peter Voskuil

In Drenthe bestaan van oudsher werktuigenverenigingen, collectieven van boeren die in de agrarische gemeenschap gezamenlijk materieel en machines aankopen en delen. Deze agrariërs beheren nu in het buitengebied van de gemeente de bermen, sloten en zandwegen.

Rijke periode

'Een heleboel klachten bereiken mij niet eens meer. Veel vragen gaan rechtstreeks naar de coördinator van de werktuigenvereniging. En ik weet ondertussen zeker dat onze dorpen er anno 2015 weer net zo bij liggen als voor de kredietcrisis en de noodzakelijke bezuinigingen van 2010 en 2011. Misschien zelfs wel beter,' zegt projectleider Dirk Buiten. Hij is verantwoordelijk voor de openbare ruimte in

de dorpen die deel uitmaken van Westerveld en een van de drijvende krachten achter deze nieuwe vorm van burgerparticipatie.

Op de achtergrond is ook Antea Group als adviseur bij dit initiatief betrokken. 'In 2025 wordt de helft van de openbare ruimte op deze manier onderhouden', voorspelt projectmanager Godfried Vis van Antea Group. 'In alle collegeprogramma's wordt over de participatiemaatschappij gesproken. Dit is een mooie, nieuwe vorm.'

Vis voorziet een rolverschuiving vanuit de overheid, van minder opleggen naar meer faciliteren. 'De overheid gaat zich veel meer terugtrekken en zal in buurten en wijken veel meer overlaten aan de mensen die daar wonen,' denkt hij. 'Hoe het

beheer wordt uitgevoerd, wordt veel minder het probleem van de overheid.'

Burgerparticipatie

Westerveld is rijk aan natuurgebieden. In de gemeente liggen de nationale parken het Drents-Friese Wold en het Dwingelderveld en ook het Natura 2000-gebied het Holtingerveld. Om die reden wordt de gemeente Westerveld ook wel 'het nationale park van Drenthe' genoemd. De mensen die er wonen, zijn trots op dat groen.

Het initiatief tot burgerparticipatie vond zijn oorsprong een paar jaar terug op een bijeenkomst in Vledderveen over openbare verlichting. Na afloop daarvan kwam iemand van de plaatselijke werktui-

genvereniging op gemeentebestuur af. In Drenthe bestaan van oudsher veel van dit soort verenigingen, die in de agrarische gemeenschap opgericht werden om materieel en machines te delen.

Godfried Vis

Buiter: 'Die man zei toen: dat maaien van bermen en sloten kunnen wij veel beter dan de gemeente. Die uitdaging kon ik natuurlijk niet laten lopen. Dus ik antwoordde meteen: als jullie dat denken, dan wil ik wel een keer met jullie om de tafel.'

Dat gesprek met de werktuigenvereniging vond uiteindelijk eind 2011 plaats. Buiter: 'Van het begin af aan hadden we als gemeente het gevoel dat dit burgerinitiatief iets bijzonders was, dat gekoesterd moet worden.'

Al snel bleek dat er een visie zat achter het aanbod om het buitengebied te onderhouden. De loonwerkers, landbouwers en boeren wilden de werktuigen van de vereniging inzetten voor de aanschaf van materiaal. 'Tegen een kleine vergoeding wilden ze zo hun bedrijfsvoering weer een stukje verbeteren. Gaandeweg de gesprekken ontstond er een win-winsituatie.'

Vrijwillig

Het leuke van de oplossing in Vledderveen is volgens de gemeente dat er op vrijwillige basis wordt gewerkt. De boeren en loonwerkers doen het onderhoudswerk aan de bermen en sloten op momenten dat ze er zelf tijd voor hebben. Ze hoeven er niet voor te reizen en geen lange afstanden af te leggen voordat ze aan het werk kunnen. En ze kunnen het werk zelf inplannen. Hebben ze het twee dagen niet zo druk, dan nemen ze even de berm mee. Het mooie is dat iedere boer ook verantwoordelijk is voor zijn eigen stukje.

Voor de gemeente is het grote voordeel dat de vrijwilligers ook zelf zorgen voor de afvoer van materiaal op het eigen bedrijf. De compost wordt later op het land verwerkt en heeft een hoog stikstofgehalte. 'Onze eigen jongens van het bui-

tenbedrijf hoeven dus niets meer af te voeren. Dat scheelt alleen al in Vledderveen een paar duizend euro op jaarbasis.'

De afspraken met de werktuigenvereniging zijn contractueel vastgelegd. Tijdens de gesprekken werd een aantal zaken uitgewerkt en op papier gezet. Beide partijen waren het snel eens, maar aan de uitwerking zaten nogal wat juridische haken en ogen, onder meer vanwege bepaalde uitbestedingsregels. Juridisch moest een en ander binnen de marges van de wet blijven. Godfried Vis (Antea Group): 'Je zit qua aanbesteding op een grensvlak. Een verkeerde term – bijvoorbeeld aanneemsom in plaats van vergoeding – kan juridische gevolgen hebben. Dus zo'n overeenkomst moet echt goed dichtgetimmerd zijn.'

Daarbij werd naast de juridische afdeling van de gemeente ook de hulp van Antea Group ingeroepen. 'Ik heb samen met een collega gekeken: hoe stimuleer je die zelfwerkzaamheid en kom je tot een contract?' vertelt Godfried Vis over de rol van Antea Group. 'Om welke scope en activiteiten gaat het precies?'

Bühne

De contracten die Antea Group in Westerveld meehielp afsluiten, kun je niet een op een kopiëren in andere gemeenten. 'Maar de basis is misschien wel bruikbaar. De Achterhoek heeft ook werktuigenverenigingen, in Friesland zijn eveneens groepen agrariërs die elkaar kennen. Als er een zekere organisatiegraad mogelijk is, kun je vanuit de eigen bedrijfsvoering dat werk elders misschien ook uitbesteden. In andere plattelandsgemeenten is misschien iets meer voorwerk nodig, maar als ik het succes in Westerveld zie, is dat de moeite van het onderzoeken wel waard.' Vis vindt dat Westerveld de Drentse bescheidenheid wel wat mag laten varen en meer de Bühne op mag met haar aanpak.

Worden de afspraken in Westerveld niet nagekomen en zakken de werktuigenverenigingen door de ondergrens heen, dan heeft de gemeente het recht direct maatregelen te nemen. De kans dat dat gebeurt, is echter klein. De praktijk leert tot nu toe dat de sociale controle in het dorp wonderen doet. Godfried Vis: 'De motivatie van die vrijwilligers is groot. Dat merkte je meteen al in de gesprekken; dat leed geen enkele twijfel. Die mannen wilden het heel graag goed doen voor het dorp.'

Buiter is sowieso een 'gelover' als het om burgerparticipatie gaat. Hij zegt het niet om zichzelf op de borst te kloppen, maar het kan volgens hem een massa werk schelen als een gemeente goed

In 2025 wordt de helft van de openbare ruimte op deze manier onderhouden

communiceert met de bevolking en goed luistert. Voorwaarde is wel dat de gemeente ook echt aan de slag gaat met de input van de bewoners. 'Veel gemeenten luisteren wel, maar er wordt te vaak niets met de uitkomsten gedaan.'

Buiter was als projectleider verantwoordelijk voor de herinrichting van de Brink in Dwingelo en betrok de bevolking daar ook bij. 'We hebben daar 120 eiken gekapt, zonder dat er een zienswijze of bezwaar binnengekomen is', vertelt hij.

De ambtenaar zegt daar eerlijk bij dat hij een grote voorsprong heeft, omdat hij door bewoners doorgegaan gezien wordt als een van hen. Hij is geboren en getogen in het gebied.

Wie gelooft in burgerparticipatie, moet niet bang zijn om uren te maken, zegt Buiter. De gemeente voert in Westerveld twee keer per jaar gesprekken met alle dorpsgemeenschappen. 'We hebben jaren moeten investeren in goede contacten om het gesprek op gang te brengen, voordat dit kon', vertelt Buiter. 'Zoiets kost veel tijd.'

Buiter kreeg van huis uit het idee mee dat burgers zelf ook wel wat kunnen doen in hun omgeving. Een perkje maaien, wat snoeiwerk links en rechts: het was in het dorp waar hij opgroeide heel gebruikelijk. 'Mijn ouders deden dat, ik, de buurman, de familie, iedereen. Een bijkomend voordeel

Dirk Buiter

is dat je daardoor automatisch zuinig wordt op je omgeving.'

De laatste 25 jaar is in die gewoonte langzaam de klad gekomen, en Buiten probeert die nu weer aan te moedigen. Buiten: 'Steeds meer mensen zeggen: dat doet de gemeente wel; ik betaal toch belasting? De samenstelling van de dorpen verandert, waardoor de beleving anders is dan vroeger. Dat mag, hoor, daar is op zich niets verkeerd aan. Maar nu de geldstromen minder zijn, is er ook minder budget voor onderhoud van de openbare ruimte dan vroeger.'

In 2011 kon de gemeente niet anders dan het kwaliteitsniveau van het beheer en onderhoud in de dorpen en buitengebieden verlagen van basishoog naar laag.

Olievlek

Niet alleen in Vledderveen was de nieuwe aanpak meteen een succes; er ging ook een olievlekwerking van uit. Werktuigenverenigingen in Vledder en Wapserveen zagen wat er in Vledderveen gebeurde en meldden zich ook op het gemeentehuis van Westerveld. Nog weer later volgden Wapse en Wittelte. Steeds kwam het initiatief daarvoor vanuit de bevolking zelf.

In Zorgvlied ging het initiatief nog een stap verder. Het hele dorp met 156 inwoners (pakweg 70 huizen) is inmiddels bijna zelfvoorzienend. De bewoners doen daar zelf het groenonderhoud, met uitzondering van de bomen. Die vallen nog onder de verantwoordelijkheid van de gemeente zelf, omdat dat specialistisch werk is.

Aan de basis van dit initiatief staat de oudejaarsvereniging Tied Zat. De vergoeding die de oudejaarsvereniging krijgt, wordt weer besteed aan verschil-

lende doelen in het dorp. Dit kunnen nieuwe speeltoestellen voor de speeltuin zijn, een hangplek voor de jeugd of een jeu-de-boulesbaan.

In Diever ging het initiatief nog een stap verder. Daar is het hele dorp (pakweg 100 huizen) inmiddels bijna zelfvoorzienend. De bewoners houden hun eigen dorp bij. Alleen de bomen vallen er nog onder verantwoordelijk van de gemeente zelf, omdat dat specialistisch werk is.

In een ander dorp, Diever, worden werkzaamheden uitgevoerd door de zogeheten Gouden Ploeg, een aantal gepensioneerden die vrijwillig allerlei klusjes doen voor de gemeenschap in Diever. Zo zorgen zij onder meer voor het onderhoud van de monumentale begraafplaats met veel oorlogsgraven, onderhouden ze de bankjes in het dorp en in het buitengebied, verrichten ze snoeiwerk langs fietspaden en onderhouden ze de eendenvijver, die een echte trekpleister is. De vergoeding die de Gouden Ploeg krijgt, wordt ook hier weer aan het dorp teruggegeven.

Buiten: 'Dat scheelt de gemeente natuurlijk geld. Die besparing is mooi meegenomen, maar niet ons hoofdmotief. Ik was hier al mee bezig voordat de bezuinigingen begonnen.'

Het gaat er volgens hem om dat je de burger bij de omgeving betreft. 'We krijgen ook bijna geen klachten meer uit dat gebied', zegt hij.

Maar als vrijwilligers overal het werk gaan doen, verliezen professionals dan niet hun baan? Volgens Buiten is daar in Westerveld geen sprake van. Het werk werd voorheen gedaan door het werkvoorzieningschap. De mensen daar blijven gewoon in dienst van de gemeente. 'Ze worden alleen meer ingezet op andere werkgebieden. Ik zie dat niet zozeer als een bedreiging. Het betekent dat

de mensen die dit werk eerst deden, vrij zijn om andere dingen te doen waar ze eerder nooit aan toekwamen. Zo zie je de gemeente ook opknappen op andere plaatsen.'

Havelte

Buiten is ervan overtuigd dat dit overal, of in ieder geval op veel meer plaatsen toepasbaar is. 'Het wordt zonder meer heel belangrijk dat je mensen meer betreft bij hun omgeving. Wij noemen het hier in het beleid 'van buiten naar binnen'. Ik ben daar nadrukkelijk bij betrokken, maar men moet mij niet vragen een ingewikkeld beleidsplan op papier te zetten.'

Overigens doen niet alle dorpen in Westerveld aan burgerparticipatie in het groenbeheer. 'Ik zou dit ook graag in een gedeelte van Havelte willen', bekent Buiten. 'Maar dat lukt mij nog niet. Misschien is de betrokkenheid van de bewoners daar iets minder of ben ik daar niet de aangewezen persoon. Je moet ook wachten tot de gemeenschap zelf met het initiatief komt.'

De lessen van Vledderveen

- 1) Ken je DNA (weet wat een dorp voor elkaar zou kunnen krijgen, welke groeperingen er zijn en welke initiatieven kansrijk zijn)
- 2) Wees transparant (maak inzichtelijk welk product je nu hebt voor welk bedrag; maak geld en kwaliteit bespreekbaar door open kaart te spelen)
- 3) Creëer gelijkwaardigheid (ideeën van burgers zijn net zo waardevol als een oplossing die door de ambtenaar bedacht is)

burgerinitiatief groen gemeente Westerveld

burgerinitiatief groen gemeente Westerveld